

Útoky na Fond na podporu umenia už od vlaňajška odhaľujú cieľ jeho správcov paralyzovať ho, znefunkčniť, socializovať do niekdajšej normalizačnej podoby. Nevravím, že v FPU nebolo čo vylepšovať. No inštitúcia bola na najlepšej ceste stať sa efektívnou a priateľskou, ako to v civilizovanom svete býva. Až do príchodu dosadených správcov.

Zdalo sa, že uzavreté zmluvy o podpore projektov na trojročné obdobie, pripravené právnikmi a odborníkmi FPU, sú záväzné pre obidve strany. 18. marca 2026 sa ukázalo, že to tak nie je. Predseda správnej rady Matúš Ol'ha predsa len našiel údajnú, zatiaľ utajovanú chybu. Na základe tohto odhalenia zrušil všetky zmluvy na tri roky, je ich viac ako tridsať. Aj tú na financovanie Romboidu. Ak by sme mali veriť jeho právnomu citu, mohli by sme obviniť FPU za vystavenie nekompetentných zmlúv a domáhať sa spôsobených škôd. Lenže všetci vieme, že ide o trik podobný mnohým ďalším, ktoré chrlí súčasná moc vo viere, že tak či tak na všetko reagovať nedokážeme. Zvolili sme spoločný právny postup s poškodenými združeniami a spoliehame sa na príčetnosť reprezentantov právneho stavu.

Nečakali sme od tejto garnitúry dar k šesťdesiatemu výročiu vzniku časopis Romboid. Plané reči o reformách fondu, o podpore národnej kultúry majú neprehliadnuteľný cieľ, paralyzovať slobodnú tvorbu. Kultúra, nebudaj národná, im stojí v ceste a opitá moc opäť nevie odolať, aby ju nezauzdila a necmukla nad liacami na krku tvorivej slobode. Nie je to prvýkrát, čo naši sluhovia hrajúci sa na pánov netušia, čomu to vlastne slúžia. Romboid prirodzene prežije aj túto garnitúru, a my preň urobíme čo najviac. Má kvalitnú redakciu, dobrý tím spolupracovníkov, rastúcu odozvu a šesťdesiatročnú tradíciu v rôznych časoch. Sú to všetko skvelé východiská, a tak ideme ďalej.

Peter Juščák
predseda ASOS

Vracala hlas iným, teraz ho chcú vziať jej

Na zoznam zamestnancov STVR, ktorých nové vedenie vyhodnotilo ako nadbytočných, sa dostala aj členka ASOS Soňa Gyarfašová. Novinárka, dokumentaristka a spisovateľka, ktorá sa ešte ako študentka rozhodla splatiť dlh našej krajiny a vrátiť hlas ľuďom, ktorým ho naša história vzala.

Reč je o politických väzňoch, odbojároch, preživších holokaustu aj gulagov, ľuďoch z vypálených obcí – obetiach našich dvoch totalitných režimov. Soňa ich vyhľadáva, navštevuje a zaznamenáva ich príbehy od roku 2010. Nebyť jej vášnivého nasadenia, väčšina týchto svedectiev by sa nikdy nestala súčasťou našej kolektívnej pamäte. Tí ľudia by jednoducho zomreli skôr, než by ich Slovensko objavilo a docenilo. Zosobňujú pritom atribúty, po ktorých tak veľmi voláme: odvahu, morálnu integritu, vnútornú slobodu. Napriek príkoriať nezatrpkli, nestratili humor ani nadhľad, neosvojili si identitu obeť. Slovom titulu Soninej knihy: Nenechali sa zlomiť. Každý, kto Soňu Gyarfašovú pozná, vie, že je týmto ľuďom už šesťnásť rokov tak blízko, ako sa len dá. Vedenie STVR však dokázalo nemožné – priblížilo ju k nim ešte viac, lebo medzi nimi zotrelo kľúčovú deliacu čiaru. V tomto zmysle je to česť, Soni. Inak je to obrovská strata. Pre nás všetkých.

O Ľudovítovi Štúrovi v Starom lýceu

Antropológ Juraj Buzalka pripravil s Barbarou Sigmundovou v bratislavskom Starom lýceu sériu podujatí s názvom Slovenská otázka o vodcovstve v novodobom slovenskom politickom národe. Na prvú diskusiu 19. marca 2026 si pozval nás dvoch, Reného Bílika a Petra Zajaca.

Pojem Slovenská otázka odvodil Rudolf Chmel od názvu Česká otázka, ako sa utvoril v českej diskusii v druhej polovici devätnásteho storočia na margo vzťahu českého a nemeckého politického národa v devätnástom storočí. Slovenskú otázku formuloval Rudolf Chmel o sto rokov neskôr vo vzťahu k maďarskému národu, keď už bolo rozhodnuté o svojbytnosti a samostatnosti moderného slovenského politického národa. Dnes sa už táto otázka nekladie len vo vzťažnom rámci k maďarskému národu a maďarskej kultúre ako otázka autentickosti, ale aj ako otázka autonómnosti slovenského národa, obsahu a rozsahu otázky, čo a aký je moderný politický slovenský národ.

Juraj Buzalka v diskusii s Petrom Zajacom a Reném Bílikom (zľava). Foto: Beata Bíliková

Platí to aj pre uvažovanie o Ľudovítovi Štúrovi, o slovenskom národnom hnutí devätnásteho storočia a o jeho podobe. Základná otázka, na ktorú sme v diskusii odpovedali, sa týkala Štúrovho líderstva v slovenskom národnom hnutí prvej polovice devätnásteho storočia. Ako ukázal József Demmel (maďarský historik a slovakista, pozn. I.G.), Ľudovít Štúr bol kľúčovou postavou národného hnutia už za svojho života. Po jeho smrti nastala depresia. Vyvrcholila v otázke, ktorú si položili Janko Kalinčiak a Ján Botto tesne po Štúrovej smrti. Mala eliptickú podobu formulácií typu: „jedna lastovička jar nerobí“ a „corbína (opona) spadla a možno sa zdvihne o sto rokov“, a to napriek tomu, že ďalší zdvih slovenského politického národa nastal len päť rokov po Štúrovej smrti a vyvrcholil o tridsať rokov neskôr známymi formuláciami Jána Francisciho na margo spisovného slovenského jazyka.

Kľúčovou otázkou národného hnutia bola odpoveď na otázku o jeho romantickej povahe. Ľudovít Štúr bol v politickom zmysle slove hegelian a antiromantik, ale celé hnutie bolo najmä v oblasti kultúry, umenia a literatúry romantické. To určovalo jeho podobu. Rovnako kľúčová bola otázka povahy slovenského národného hnutia. Opierala sa o predstavu ľudovosti, lebo tá mu zabezpečovala šancu na mnohopočetnosť a konkurencieschopnosť v celku ostatných stredoeurópskych, slovanských aj neslovanských politických národov. Národné hnutie bolo pritom v prvej polovici devätnásteho storočia inštitucionálne slabé, začalo si len vytvárať svoju spolkovú, mediálnu, vzdelanostnú podobu, a to aj vo forme archívov, a skôr latentné formy politickej inštitucionalizácie. Tu zohral Ľudovít Štúr kľúčovú rolu, bol hlavný predstaviteľ prepojenia katolíkov a evanjelikov do jedného národa, s exklúziou Židov a s obligatónym dobovým antijudaizmom (antisemitizmom) s pôvodom u Martina Luthera, ktorý potom rozvinul Svetozár Hurban Vajanský do moderného politického antisemitizmu. Rovnako sa zásluhou Ľudovíta Štúra konštituoval spisovný slovenský jazyk, kde musel Štúr prijať zásadný kompromis s Michalom Miloslavom Hodžom a Martinom Hattalom a ich etymologizáciou spisovného jazyka. To platilo aj pre vznik a fungovanie spolkov, ktoré mali latentnú politickú povahu (Tatrín, Matica slovenská). Tento význam Ľudovíta Štúra rozpracoval najmä historik József Demmel, ktorý to sformuloval tak, že Štúr „bol prvý, kto jednoznačne a aj širokým vrstvám zrozumiteľným spôsobom určil základné vlastnosti slovenského národa. V začiatku jeho pôsobenia ešte neexistoval akceptovaný slovenský literárny jazyk, ešte nikto nevyslovil, že Slováci sú samostatné národné spoločenstvo (líšiace sa od inojazyčných obyvateľov Uhorska a iných slovanských národov). Po jeho smrti prevažná väčšina inteligencie so slovenskou materčinou používala jeho literárny jazyk, vznikla samostatná slovenská spoločenská verejnosť, ktorej členov spájali rad spoločenských zážitkov formovateľných vo vlastné dejiny.“ Formovanie slovenského politického národa sa pritom neodohrávalo na pôde politickej filozofie, ale publicistiky, v podobe politických letákov, alegorických rozprávok, korešpondencie, a to často aj neverejnej.

Jednou zo základných otázok kultúrnej histórie je povaha slovenského národného hnutia. Jeho účastníci mali záujem na jeho monolitizácii v zmysle ľudovej a dedinskej povahy. Národné hnutie bolo pritom meštianske a mestské, čo sa týka jeho urbánnej povahy, odohrávajúcej sa na pôde vidieckych malomiest a ich jazykovej povahy (Ľ. Ďurovič, Ľ. Lipták, D. Kováč, T. Pichler, R. Holec, D. Škvarna, M. Golema. Národné hnutie bolo v politickej oblasti od začiatku pluralitné (O. Čepan, T. Pichler, M. Golema), a od druhej polovice devätnásteho storočia do konca prvej svetovej vojny zamerané skôr na reformy verejnej správy ako na politické revolúcie (Ch. Clark), čo platí v o to väčšej miere pre jeho kultúrne a literárne zázemie (O. Čepan, ktorého prielom do kultúrnych a literárnych dejín moderných národných dejín ostáva stále nedocenený). Koncept Ľudovíta Štúra ako vodcu monolitného politického národa vytvoril z obranno-záchovných dôvodov až Jozef Miloslav Hurban v Životopise Ľudovíta Štúra (1886 – 1888). Tento model má vo verejnom priestore tuhý život, a je predmetom sporov a tvorby mýtov aj dnes.

Základným mýtom, ktorý rezonuje dodnes v literárnom vzdelávaní, ale aj v publicistike a politickej rétorike, je predstava o národnom hnutí ako o jednotnom monolite. Reprezentujú ju pomenovania ako štúrovci či Škola Štúrova. Literárna historiografia však už začiatkom sedemdesiatych rokov (O. Čepan), a potom v osemdesiatych a neskôr v nultých rokoch (Zajac a kol.) presvedčivo ukázala, že národné hnutie v 19. storočí, spojené s vodcovskou pozíciou Ľ. Štúra, bolo diferencované. Jestvovali v ňom pluralitné predstavy o smerovaní, napätia a aj spory. Ďalším zjednodušením sú tvrdenia o ľudovosti slovenskej romantickej poézie. Tvrdenie o jej vzniku z tradícií ľudovej piesne je pravdivé len čiastočne. Najviac sa prejavuje na úrovni rytmu, no v poézii slovenských romantikov nájdeme bohatú poetologickú výbavu a inšpiračné zdroje, ktoré nemožno redukovať len na folklórnu provenienciu. Aj tejto problematike sme sa venovali v diskusii, vyvolanej otázkami moderátora i divákov, v zaplnenej bývalej (v časoch Ľ. Štúra) „zborovni“ v historickej budove bratislavského Starého lýcea na Konventnej ulici.

Peter Zajac, René Bílik

Čarovné kartičky

Prekvapenie pre svojich čitateľov pripravilo marcové číslo časopisu Fífik. Na dvanástich čarovných kartičkách nájdú známych autorov, ktorí píšú rozprávky, detektívky, povesti, básničky, komiksy... Ak ich nejaký autor zaujme, nájdú o ňom v čísle všelijaké informácie. A hlavne – čarovné kartičky sú dvojmo. Takže keď si ich deti vystrihnú, dá sa s nimi hrať pexeso. Redakcia navyše radí, aby si pred strihaním kartičky podlepili výkresom. Ak sa s niektorým spisovateľom stretnú v škole alebo v knižnici, budú mať na jednej strane obrázok a na druhej miesto na podpis.

V pexese má silné zastúpenie naša spisovateľská organizácia ASOS. Je tam Jana Bodnárová, Marta Hlušiková, Peter Karpinský, Valentín Šefčík, Dušan Dušek, a ja, Toňa Revajová. Dúfam, že som na nikoho nezabudla. Ozaj, 15. apríla mám besedu v Petržalke, v škole na Dudovej. Má tam byť tristo detí. Veľmi som zvedavá, či prídu všetky a či si niekto náhodou neprinesie moju čarovnú kartičku.

Viac o spisovateľoch sa dočítaš vo Fífikových novinách.

S pomocou AI pripravil Peter Karpinský. Za poskytnutie fotografií spisovateľov do čarovného pexesa ďakujeme Mestskej knižnici mesta Piešťany.

Výber z podujatí

Vydavateľstvo Modrý Peter a literárny vedec Marián Milčák uviedli 9. marca v Knižnici Jána Henkela v Levoči novú knihu poézie Ivana Štrpku *Posunky, fakty, prví korčuliari*. Súčasťou prezentácie bolo aj premietanie krátkeho dokumentu o návšteve Allana Ginsberga v Bratislave (1965) a odposluch rozhlasovej relácie z roku 1970, v ktorej Štrpka a Laučík hovoria o poézii a svojich nových knihách.

Jana Bodnárová bola špeciálnou hosťkou premiéry svetoznámej hry americkej dramatičky, spisovateľky, performerky, feministky a aktivistky Eve Ensler *Vagina monológy* v réžii Uršule Kovalyk, ktorá sa uskutočnila 11. marca v košickej Tabačke. Trinásť žien čítalo autorkin text, ktorý podáva svedectvo o ich intímnych životoch, sexualite a existencii. Ten istý deň sa v Divadle na Peróne v Kočiciach uskutočnila repríza monodrámy Jany Bodnárovej *Dievča z morského dna* v podaní herečky Jany Wernerovej. Hra ponúka hlboký ponor do duše ženy, ktorá sa ocitla v psychiatrickej liečebni.

Katarína Mikolášová vyhodnotila celoslovenskú súťaž Nedokončený príbeh.

Katarína Mikolášová sa v rámci Týždňa slovenských knižníc zúčastnila besedy so stredoškôlkami v Oravskej knižnici A. Habovštiaka v Dolnom Kubíne. „Debatovali sme o knihách, čítaní, ale najmä o vzťahoch matiek a dcér či matiek a synov,“ komentuje autorka.

Vyhodnotili tiež celoslovenskú súťaž Nedokončený príbeh. „Prekvapila nás vysoká úroveň viacerých súťažných prác a potešil obrovský zmysel pre spravodlivosť, túžba po harmonických vzťahoch a empatia, ktoré z nich čisto zasvietili,“ opisuje Katarína Mikolášová.

Porota udelila tri ceny a jedno čestné uznanie:

1. miesto: Martina Štefková
2. miesto: Ema Jančiarová
3. miesto: Lucia Papšo

Čestné uznanie: Stela Kubašková

Marta Hlušiková pri príležitosti Týždňa slovenských knižníc debatovala so šiestakmi zo ZŠ M. Bela v Šamoríne na pôde Mestskej knižnice Zsigmonda Zalabaiho (na snímke). Žiakom čítala z kníh *Naja naja a ja* (Perfekt 2024), *Neznášam, keď ma hladkajú po hlave* (MS 2009, 2045, 2023), *Žiaden káčer navyše* (Slovart 2017), *Srdce v ofsajde* (Perfekt 2025) a *Starovek pod lupou* (Perfekt 2018). „Po každom čítaní nasledovali otázky týkajúce sa práce s knihou (ako vzniká text akým spôsobom píšem – rukou, písacím strojom, na počítači?), zaujímavými boli pre čitateľov ukážky rôznych typov ilustrácií od toho istého ilustrátora. Na konci besedy ma potešili šiestaci, ktorí sa vybrali požičať si moje knihy v knižnici. Asi pre každého spisovateľa je to také malé víťazstvo,“ komentuje autorka. 9. apríla ju čaká beseda v Staromestskom centre kultúry a vzdelávania v Bratislave spojená s čítaním jej tvorby (herec Erik Šupčík) za účasti Slovenského Rozhlasu. Ide o promo akciu k festivalu Zázračný oriešok. Na pozvanie

Verony Šikulovej sa v apríli zúčastní na besede o literárnej tvorbe na pezinskej radnici. Marta Hlušíková už pätnásť raz zasadne v porote literárnej súťaže Petržalské súzvučky. Hodnotiť bude spolu s Dadom Nagyom, Erikom Ondrejičkom a po prvý raz aj s Máriusom Kopcsayom.

Marta Hlušíková počas besedy v Mestskej knižnici Zsigmonda Zalabaiho v Šamoríne.

Eva Luka čítala 20. marca pri príležitosti Svetového dňa poézie ukážky zo svojej tvorby v Maďarskej akadémii v Ríme. Stretla aj so študentmi slovenského jazyka na Univerzite La Sapienza. Intenzívne dvojhodinové stretnutie s budúcimi prekladateľmi sa konalo pod vedením vedúcej Katedry českého a slovenského jazyka Annalisy Cosentino a riaditeľky knižnice a prekladateľky Alessandry Mura. Na podujatí sa podieľal aj Slovenský inštitút v Ríme a Slovenské literárne centrum.

Martin Furmanik absolvoval v marci viacero besied v Spišskej Novej Vsi, Spišských Vlachoch a Starej Ľubovni. Hovoril na nich o zbierke poviedok Sám v dave a o ďalších svojich knihách.

Mila Haugová v rámci Ars Poetiky dvakrát viedla Tvorivé písanie (Creative writing) na Gymnáziu Jura Hronca v Bratislave. „Po krásnom privítaní zo strany školy pani profesorkou Michalovičovou sme mali možnosť s dvadsiatimi študentami hovoriť o poézii, literatúre, písať texty na uvedené témy a pokúsiť sa napísať svoje krátke básne, ktoré sme spoločne hodnotili a víťazku odmenili knihou. Mali sme čas aj na súkromné otázky, rozhovory a fotografovanie. Druhé spoločné tvorivé písanie bolo ešte lepšie, otvorenejšie, prišli skoro tí istí študenti. Mala som naozaj krásny zážitok z písania a hovorenia s veľmi múdrymi, šikovnými a talentovanými študentami. Ďakujem im, že mi dovolili nazrieť do svojich vnútorných pocitov: myslím si, že otvorenosť a dôvera boli vzájomné. Literatúra, a najmä poézia, je spôsob výnimočnej a obohacujúcej komunikácie.“

Mila Haugová so študentom Radovanom.

Knižné novinky a plány

Do začiatku júna by mala vyjsť kniha pre deti *Sedem písmen v piesku* od Marty Hlušikovej (Slovart, ilustrácie Adela Režná). Na vydanie odovzdala aj rukopis knihy pre deti pod pracovným názvom *Detektív Duško* (AlleGro Plus, ilustrácie Miroslav Regitko, predpoklad 2027) a rukopis pod pracovným názvom *Hoaxy a tri jedovaté babky* (Slovart, ilustrácie Hedviga Gutierrez, predpoklad jar 2027).

Kniha Marty Hlušikovej *Leto s Marge* (Slovart 2024) bola ocenená zápisom na Čestnú listinu IBBY.

Vydavateľstvo Perfekt finišuje s jej prekladom *Kapesního zvěřince* od Jiřího Žáčka, vyjde pod názvom *Vreckový zverinec* (ilustrácie Juraj Martiška).

Vydavateľstvo Absynt pripravilo tretie vydanie knihy Madeline Vadkerty *Slovutný pán prezident* – tentoraz v podobe paperbacku.

Tibor Kočík rediguje súborné básnické dielo nazvané podľa verša z básne *V advente* (vyšla v debute *Vnútrozemie*) *Plávam v tichej samote*: „Či súborný zväzok, v ktorom sa ocitne moja doterajšia básnická tvorba, počnúc prvými samizdatovými veršami a končiac básňami z rokov 2015 - 2025 publikovanými časopisecky alebo v rozhlase, uzrie svetlo sveta v knižnej podobe, bude závisieť od vhodného vydavateľa. Možno celý projekt nadobudne tvar ako na počiatku básnickej cesty – samizdatu v počte jeden exemplár.“

Milé členky a členovia, vďaka za príspevky i všetok váš vklad nielen do ASOS, ale i krajiny ako takej. Potrebuje to. Krásnu jar praje za redakčný tím Iveta Grznárová.

Spravodaj, 2. ročník, 2/2026

Internetový mesačník Asociácie spisovateľov Slovenska

Vydáva Asociácia spisovateľov Slovenska

Májkova 3, 811 07 Bratislava

IČO 55 091 407

DIČ 2122 093842

Šéfredaktorka:

Iveta Grznárová

Redakčná rada:

Peter Juščák

Ján Gavura

Igor Hochel

Webová stránka:

asociaciaspisovatelov.sk/category/spravodaj/

Elektronická pošta:

iveta.grznarova@asociaciaspisovatelov.sk